

Kulturnämnden
Tjänsteskrivelse till Kulturnämnden

Datum: 2020-11-17
Diarienummer: KTN-2020-00070

Handläggare:
Linda Bergsek

Rev. 2020-12-03

Skissförslag för konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

1. **att** godkänna skissförslaget enligt ärendets bilaga 1 för konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning
2. **att** avsätta 1360 tkr varav 910 tkr för konstnärens budget

Sammanfattning

Sedan år 2018 har arbetet kring konstnärlig gestaltning över Dag Hammarskjöld vid Uppsala slott pågått. Förslaget är tydligt präglad av platsen och konstprogrammets kravspecifikation som speciellt lyfter Dag Hammarskjölds gärning och ambitionen att hålla de viktiga ideal och frågor han stod för levande. Den föreslagna gestaltningen kan bidra till att stärka Uppsalas identitet som fredsstad samt synliggöra Hammarskjölds koppling till slottsområdet för ditresande turister och representationsbesök, men också för Uppsalaborna att känna en tydligare förankring till platsen samt tydliggöra hans gärning och tillika koppling till staden. Ett omfattande dialogarbete har ingått i förarbetet. Nu föreligger skissen.

Ärendet

Beredning

Bakgrund

Dag Hammarskjöld föddes i Jönköping år 1905. När hans far, Hjalmar Hammarskjöld, blev landshövding i Uppsala län år 1907 flyttade familjen till Uppsala slott. Dag Hammarskjöld valdes till FN:s generalsekreterare i början på april år 1953, ett ämbete han innehade fram till sin död år 1961, då han omkom i en flygkrasch nära staden Ndola i Nordrhodesia (nuvarande Zambia). Hammarskjöld ligger begravd på Gamla kyrkogården i Uppsala. Dag Hammarskjöld tilldelades Nobels fredspris postumt år 1961 för sina samlade insatser för freden.

Initiativet för en konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott har uppkommit i samband med samtal mellan flera olika parter, såväl verksamheter aktiva på slottet som med Dag Hammarskjölds arv. Dag Hammarskjöld växte upp på Uppsala slott. Det finns en vilja och ett behov av att tydligare synliggöra denna koppling samt att skapa en plats där besökare kan minnas Dag Hammarskjöld.

Under arbetet i detta projekt har dialog förts med en konstkommitté som utgörs av representanter från berörda institutioner och intressegrupper, däribland representanter från Dag Hammarskjöld Foundation, Fredens hus, Dag Hammarskjöldbiblioteket, Uppsala Universitet, Statens fastighetsverk, Uppsala läns landshövding samt efterlevande släktingar till Dag Hammarskjöld. Även Riksantikvarieämbetet har rådfrågats gällande förändringar i slottsmiljön.

I konstprogrammet lyfts Dag Hammarskjölds fredsarbete och hans mångfacetterade person. Målsättningen är att synliggöra hans koppling till slottsområdet för ditresande turister och representationsbesök, men också för Uppsalaborna att känna en tydligare förankring till platsen samt tydliggöra hans gärning och tillika koppling till staden. Ur dialogarbetet har särskilda värden knutna till platsen och Dag Hammarskjöld inhämtats. Det är främst två spår som har tagit form genom den inhämtade informationen: Dag Hammarskjölds yrkesmässiga gärning och Dag Hammarskjöld som person. Dessa spår är inte konkret parallella, utan har flera gemensamma knutpunkter.

Förslaget

Skissförslaget innebär ett tillgängligt minnesmärke över Dag Hammarskjöld som kan synliggöra hans koppling till platsen och knyter an till konstprogrammets värdeord. Gestaltningen kan också stärka Uppsalas identitet som fredsstad, en identitet som idag kan ses i exempelvis Uppsalas fredsmuseum Fredens hus, Uppsala universitets arbete inom institutionen för freds- och konfliktstudier samt att Uppsala ofta står värd då fredsfrågor uppmärksammas. Detta sammanfaller med högtidlighållandet år 2021 av de 60 år som passerat sedan Dag Hammarskjöld avled år 1961. Den nya konstnärlig gestaltningen på platsen kan bidra till att sätta fokus på Dag Hammarskjölds livsgärning och hålla de viktiga frågor och ideal han stod för levande. Arbetet med den konstnärliga gestaltningen är en del av kulturförvaltningens arbete inom Mänskliga rättighetsåret 2020.

Ekonomiska konsekvenser

Föreslagen fördelning av investeringsbudget för offentlig konst för år 2020 rymms inom kulturnämndens budgetram enligt Mål och budget 2020–2022. Den föreslagna konstnärliga gestaltningen har en budget om 910 tkr för konstnärsbudget. Totalt 1360 tkr inklusive kringkostnader.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2020-11-17, rev 2020-12-03

Bilaga 1 Skissförslag med budget och presentation av konstnär

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen

Kulturförvaltningen
Bilaga till tjänsteskrivelse

Handläggare:
Linda Bergsek

Bilaga 1: Skissförslag för konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning

Konstnär: Charlotte Gyllenhammar

Om konstnären

Konstnären är född år 1963. Charlotte Gyllenhammar är utbildad på Royal College of Art, London med fokus på skulptur och även på Kungliga Konsthögskolan i Stockholm med fokus på måleri.

Charlotte Gyllenhammar arbetar främst med skulptur men även bildkonst och har ställt ut nationellt och internationellt i stor omfattning, på institutioner såsom Moderna Museet i Stockholm, Guggenheim i Bilbao och på Venedigbiennalen.

Konstnären har stor erfarenhet av offentliga gestaltningar och arbetar ofta i hållbara och klassiska material. Gyllenhammar har erfarenhet av minnesmärken/monument för både institutioner och personer och har förmåga att tänka nyskapande kring dem. I de minnesmonument Gyllenhammar skapat utgår hon ofta från gärning och händelser, snarare än att fokusera på personavbildningar.

Gyllenhammar undersöker i sin konst ämnen som identitet, gränsen mellan offentligt och privat, minnen, ofrihet och hotbilder. I sin konst förmedlar konstnären ofta känslolägen och existentiella tillstånd. Ofta har hennes konst även en subtil surrealistisk underton och återkommande är att det hon avbildar är upp och ned eller ses ur nya perspektiv, rent visuellt och därmed innehållsmässigt.

Skissförslaget

Förslaget till den konstnärliga gestaltningen visar barnet Dag Hammarskjöld och den vuxne Hammarskjöld. Gyllenhammar har utgått från två fotografier, barnet Dag i slottsbacken år 1907 och den vuxne i form av generalsekreterare Hammarskjöld på uppdrag i Kongo år 1960. Charlotte Gyllenhammar har valt att gestalta barnet i full skala och där pojken med kappan utgör en tydlig form, som en stod eller schackpjäs som konstnären tänker gjuta i brons och patinera mörkt grå och svart likt ett fotografi från tiden då Hammarskjöld var barn. Barnet kastar en skugga tillbaka mot fasaden och över slottsgården. Denna gestalt och skugga är Dag

Hammar skjöld som vuxen och den offentliga person han växte till. Konstnären tänker sig skuggan som en relief i svartpatinerad brons med skiftningar av grått för att få linjer och former att framträda. Gestalten kommer vara sammanvuxen och bokstavligen sammansvetsad med den 3-dimensionella bronzen och bilda en gemensam utsträckt form som stiger vertikalt bakom den mindre barngestalten. På detta sätt utgör de en sammanhängande och oberoende skulptur. Denna helhet kan då sägas omfatta hela Hammar skjölds liv och gärning. Dag Hammar skjölds långa och fullvuxna gestalt kommer teckna sig mot fasaden utan att vara bunden till den. Siluetten kommer att utföras i en något uppförstorad skala.

Gestaltningen föreslås placeras till vänster om ingången till landshövdingens residens och representationsvåning, tillika Hammar skjölds barndomshem. Barnet Dag har en vandringsstav i handen och tycks vara på väg någonstans. Den vuxne gestalten bakom honom bildar en skuggsiluett mot slottets fasad. En tolkning kan vara att barnet är på väg ut i livet och banar väg för allt det den vuxne Hammar skjöld kom att uträtta. Vandringsstaven i barnets hand kan även förebåda och peka på Hammar skjölds stora frilufsintresse och alla de fjällvandringar han företog sig, ofta för att få sinnesfrid och hinna reda i sina tankar.

Hur konstverket svarar mot konstprogrammet

Den föreslagna konstnärliga gestaltningen förhåller sig väl till konstprogrammets tematik. Som minnesmärke fullgör förslaget väl önskemålet om att synliggöra Hammar skjölds koppling till platsen och kommer att fungera som en värdig och finstämd plats för besökare att minnas Dag Hammar skjölds person och hans gärning.

Gestaltningen uppfyller väl konstprogrammets krav på att förhålla sig och lyfta Hammar skjölds yrkesmässiga livsgärning genom att avbilda honom som erfaren fredsmäklare ute på uppdrag. Genom sitt visuella uttryck blir även gestaltningen en motpol till den befintliga avbildningen av Gustav Vasa som finns tvärs över borggården. Där Gustav Vasas jätteformat framhäver och betonar Vasa som krigarkung blir Gyllenhammars skildring av Hammar skjöld en stillsam reflektion över mannen som valde sina ord på guldvåg och uträttade stordåd, för fred, utan att framhäva sin person.

Skissförslaget bedöms fungera över tid och kommer att åldras väl avseende material och utförande. Den valda platsen fungerar väl gällande åtkomlighet, framkomlighet och rent visuellt.

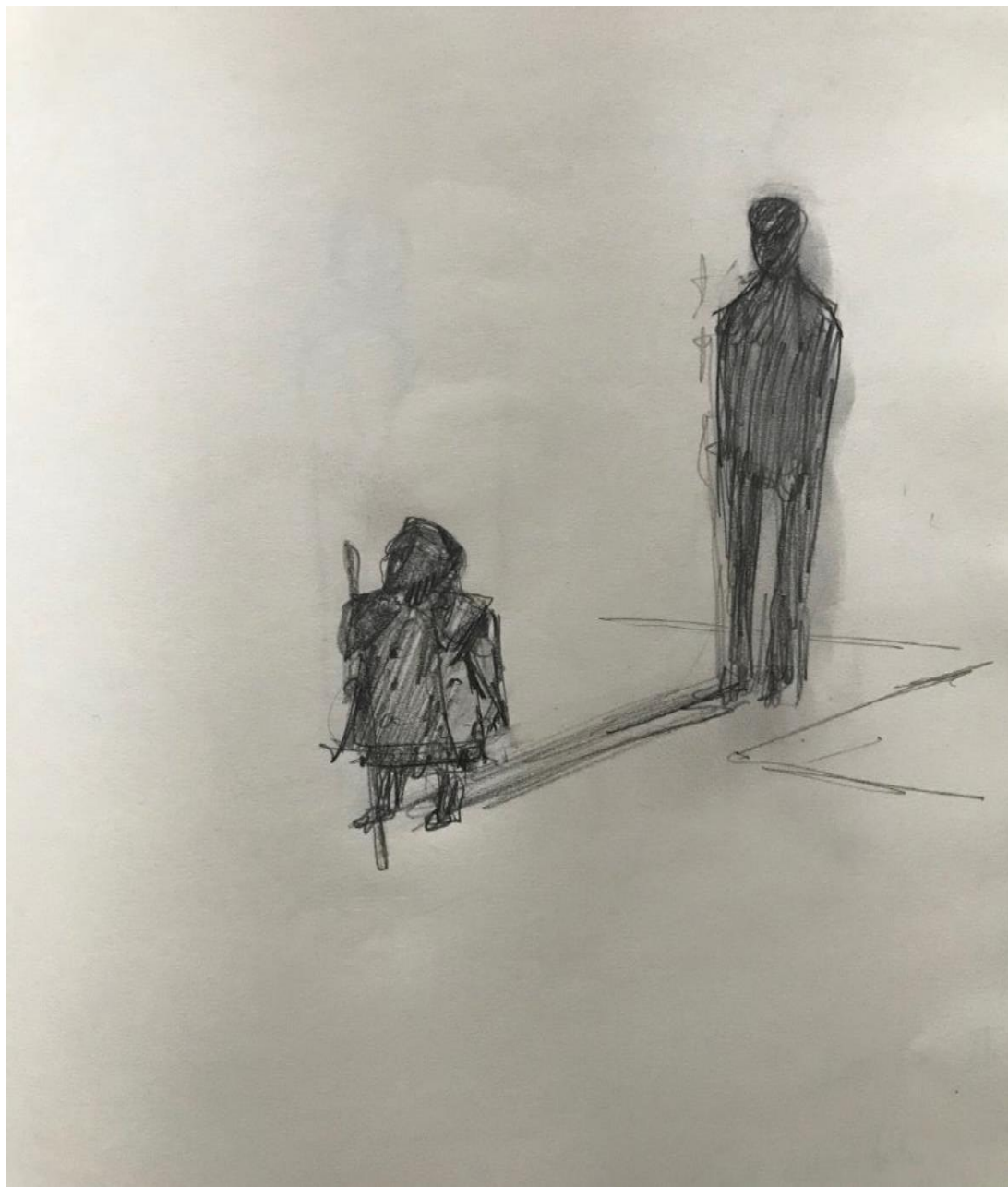
Däremot lyfter konstprogrammet fram att flera dialogparter avrätt från att avbilda Hammar skjölds fysiska person, något som det föreslagna skissförslaget gör. Vid dialoger med dessa parter om skissen har dock inga invändningar uppkommit utan konstkommittén tycks enig om att förslaget är utfört med stor respekt om Hammar skjölds person och lyfter hans liv och gärning på ett inspirerande sätt. Konstnären har själv varit i kontakt med delar av konstkommittén för att inhämta fördjupande information gällande bland annat denna aspekt. Gestaltningen är inte heller tänkt att vara utstuderat personlik utan även en generell barngestalt kan läsas in i verket och som kan inbjuda betraktaren att läsa in sig själv och reflektera kring sin egen person som barn och vem en växt upp till att vara, eller kommer att bli.

Dialog med invånarna

Dialogen i detta projekt förs med en konstkommitté med hög kompetens om Dag Hammar skjöld och Uppsala slott. Alla dialogparter har ställt sig positiva till konstnärskapet och förslaget. Konstkommittén utgörs av representanter från berörda institutioner och intressegrupper, däribland representanter från Dag

Hammar skjöld Foundation, Dag Hammar skjöldbiblioteket, Fredens hus, Statens fastighetsverk, Uppsala Universitet samt Uppsala läns landshövding och efterlevande släktingar till Dag Hammar skjöld. Även Riksantikvarieämbetet kommer att rådfrågas gällande förändringen i slottsmiljön. Under rådande smittläge har inte skisserna kunnat visas på Uppsala konstmuseum och Fredens hus som tänkt.

Skissförslaget bildmaterial





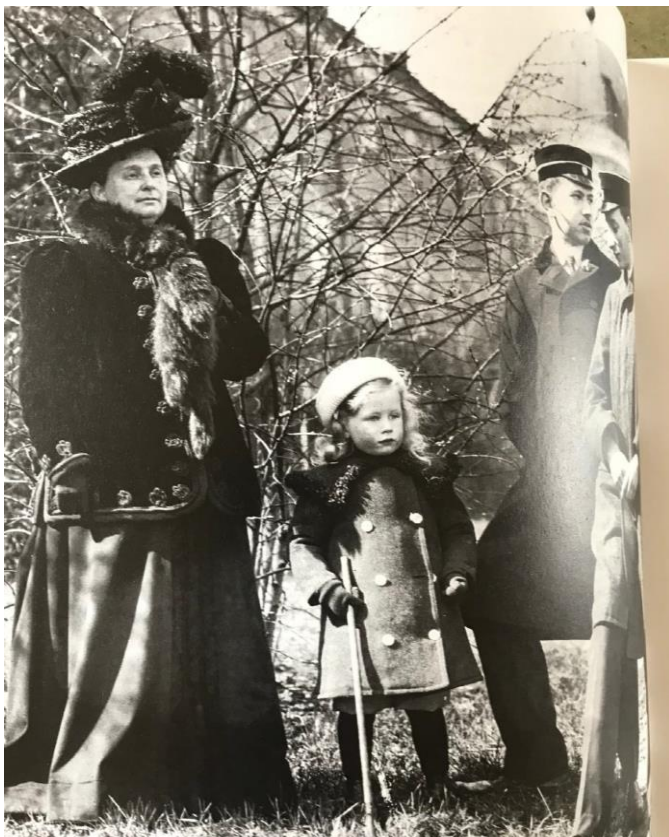
Blyertsskisser



Montage



Leopoldville, Kongo år 1960



Dag Hammarskjöld med familj, Uppsala slott år 1907

Referensbilder material:



Charlotte Gyllenhammar *In Waiting*, black patina



Charlotte Gyllenhammar *The Smallest of Us*, dark brown patina

Konstnärsbudget

Konstnärens arvode för idé och arbetstimmar	210 tkr
Skulptur ca 110 cm hög. Gjuten i Brons	
Originalarbete: Modellering, formtagning, skanning, uppförstoring	75 tkr
Bronsgjutning, ciselering, patinering.	400 tkr
Relief ca 220 cm hög. Gjuten i brons	
Originalarbete: Modellering, formtagning	25 tkr
Bronsgjutning, ciselering, patinering	200 tkr

Totalt 910 tkr*

*Konstnärsbudget föreslås utökas med 210 tkr efter beslut i sakkunniggrupp 2020-12-03 då inlämnad budget från konstnär inte var komplett. Ändringen ryms i 2020 års investeringsbudget för offentlig konst.

Exempel på tidigare verk av Charlotte Gyllenhammar:



Minnesmärke Raol Wallenberg Göteborg, 2007



Metroite Lunds universitet 350 år 2017



Absorbed Sthlm universitet 2001



Night, descend 2014



"Mamma barn" 2016